

НАУКОВА ШКОЛА Л. С. ГАЛЕЦЬКОГО З ГЕОЛОГІЇ КОРИСНИХ КОПАЛИН ТА МЕТАЛОГЕНІЇ

ГАЛЕЦЬКИЙ
ЛЕОНІД СТАНІСЛАВОВИЧ (1935–2017)

Завідувач відділу геології корисних копалин Інституту геологічних наук НАН України (1996–2017), доктор геолого-мінералогічних наук, професор, академік Української екологічної академії наук, академік Академії гірничих наук України та Академії природничих наук Росії, лауреат державних премій СРСР і України, почесний розвідник надр СРСР і України, першовідкривач унікального Пержанського родовища берилію на Волині.

Ім'я вченого-геолога Леоніда Станіславовича Галецького широко відоме в Україні та за кордоном завдяки фундаментальним дослідженням геології і металогенії, вивченням мінерально-ресурсної бази України. У 1998 р. американський Бібліографічний інститут визнав Л.С. Галецького «Людиною року», його біографію опубліковано у Міжнародному довіднику видатних людей планети. У доробку вченого 450 наукових праць, серед яких 10 монографій, 51 геологічний звіт, 7 методичних посібників, 12 цільових та комплексних програм геологічних досліджень. Під його науковим керівництвом підготовлено 7 докторів, 17 кандидатів геолого-мінералогічних наук. Під редакцією Л.С. Галецького у 2001 р. підготовлено унікальне геологічне видання — Атлас «Геологія і корисні копалини України». Його англійська версія видана у 2007 р. Університетом Торонто (Канада) і направлено в усі країни світу. Згодом ці матеріали увійшли до розділу «Мінеральні ресурси надр» Національного атласу України (2008).

Народився у Житомирі. Закінчив Київський геологорозвідувальний технікум, Всесоюзний заочний політехнічний інститут за спеціальністю «Геологія та розвідка родовищ корисних копалин». У 1987–1997 рр. очолював геологічне підприємство «Геопрогноз» Держкомгеології України. Розробив теоретичні та методологічні основи металогенічного аналізу докембрію, вперше у світовій геологічній практиці виділив нові типи рідкіснометалевих рудних формацій та виявив великі родовища руд в межах Українського щита.

Наукова школа Л.С. Галецького започаткована у 80-і рр. ХХ ст. Вчений був основним автором численних комплектів геологічних, металогенічних і прогнозних карт всієї території України. У 1985–1995 рр. — науковий керівник комплексної міжвідомчої програми «Прогноз», в результаті реалізації якої проведено генеральне узагальнення та аналіз геологічної, геофізичної, геохімічної і металогенічної інформації всієї території країни, доведено, що Україна належать до найбільш значимих за своїм мінерально-ресурсним потенціалом країн світу. У 1996 р. Л.С. Галецький очолив відділ геології корисних копалин докембрію Інституту геологічних наук НАН України. У 2004 р.

під його керівництвом розроблено цикл «Стратегія розвитку мінеральних ресурсів України», пропозиції направлені до державних установ України.

У 1985–2007 рр. Леонід Галецький — науковий керівник міжнародної програми «Геологічний розвиток і мінералогія Східно-Європейської платформи». Спільно з Геологічною службою Норвегії реалізовано міжнародний проект «Геологія суходолу і морських територій Північної Європи». Професор Л.С. Галецький брав участь у світових форумах, міжнародних геологічних конгресах у Москві, Вашингтоні, Кіото, Пекіні. Нагороджений золотим дипломом і медаллю ХХVII Міжнародного геологічного конгресу. У 2007 р. Міжнародна Дирекція експертів та експертиз США присвоїла йому звання «Міжнародного експерта в галузі геології і мінеральних ресурсів».

Вчений започаткував розвиток багатфакторних моделей земної кори з виділенням нової планетарної геодинамічної системи мегазон активізації «Геотранс», визначив умови рудоконцентрацій. Цей напрям ефективно розвивають послідовники Леоніда Станіславовича. На думку його учнів Т.П. Шевченко та У.З. Науменко, планетарні мегазони активізації є довгоживучими генераторами рудної мінералізації. Саме з ними пов'язано різноманітне продуктивне зруденіння, що відкриває нові перспективи для пошуків родовищ корисних копалин. Д.С. Пікарєня розробив модель утворення гідротермально-метасоматичної мінералізації в зонах гли-

Під час досліджень Іршанської групи розситів ільменіту (2010)

бинних розломів. Згодом У.З. Науменко дослідила, що успадкованість на обмежених територіях обумовлена змінами фізико-хімічних процесів, що відбуваються в глибоких горизонтах кори й верхньої мантії.

Розроблено Програму розвитку рідкіснометалевої та рідкісноземельної бази України та розвитку на її основі високотехнологічних виробництв. Спільно з Приазовською комплексною геологічною партією КП «Південьургелогія» виконано металогенічне районування та здійснена прогнозна оцінка рідкіснометалевого зруденіння Східного Приазов'я з визначенням перспективних ділянок на флангах та глибоких горизонтах для вивчення та освоєння родовищ цирконію, рідкісних земель, ніобію, танталу, вольфрам, молібдену для нарощування мінерально-ресурсного потенціалу і створення вітчизняної рідкіснометалевої промисловості (Н.М. Чернієнко, Е.Ш. Коган, Л.С. Романюк (Ковриженко), І.А. Кузьманенко).

Вперше доведено, що формування Пержанського рідкіснометалевого рудного району пов'язано з тектонічним вузлом перетину Суцано-Пержанської зони активізації з Північно-Українською мегазоною рудоконцентрації та обґрунтовано, що найбільш продуктивними рудними формаціями є берилієносні лужні (польовошпатові) метасоматити з гентгельвіном, які виникли в результаті багатостадійних метасоматичних процесів регіонального та локального характеру. Для Пержанського рудного району доведено комплексний характер зруденіння (берилій, рідкісні землі, цирконій, олово, титан, фтор, дистенові кварцити), що передбачає перспективи його подальшого вивчення й освоєння як об'єкта світового значення.

Представник школи В.О. Сягднєв дослідив використання нетрадиційних видів мінеральної сировини, зокрема, пластових вод нафтових і газових родовищ, які збагачені цінними мікроелементами, як сировини для отримання рідкісних металів. Науковець У.З. Науменко розробила класифікацію техногенних відходів за їх ресурсоперспективністю, критерії для створення моделей геохімічних та мінералогічних процесів у техногенних відходах.

Окремим напрямом діяльності школи Л.С. Галецького є дослідження уранових та золоторудних родовищ. Так, А.Г. Субботін виявив, що проявлення тектоно-магматичних активізацій і пов'язаного з ними

рудоутворення в межах УЩ та його схилів добре маркується формуванням уранових рудоконцентрацій. Г.А. Калашник запропонувала принципово новий підхід прогнозування та пошуку промислових ендегенних родовищ урану на основі концепції первинного масштабного концентрування урановорудних компонентів на мантіїному рівні. Представники золоторудного напрямку О.Л. Александров та М.Ю. Дишук визначили металогенічну роль у формуванні золото-поліметалевого зруденіння прихованих інтрузій центральної частини Донецької складчастої області; сформулювали пошукові критерії золотого зруденіння, за допомогою яких визначено перспективні ділянки для пошуку аналогічних золоторудних родовищ.

З 2006 р. розвивається напрям, пов'язаний із розширенням мінерально-сировинної бази титанової галузі. На основі уявлень про розшарованість титаносних інтрузій габро визначені закономірності утворення збагачених на титан різновидів габроїдів; в т.ч. прогнозується багате титанове зруденіння на більш глибоких горизонтах з супутньою мінералізацією Р, V, Sc, створені геолого-геохімічні моделі корінних родовищ фосфор-титанових руд, пов'язаних з розшарованими інтрузіями (О.О. Ремезова). Вперше розроблено основи для відкрито-підземного відпрацювання унікального фосфор-титанового Стремигородського корінного родовища, що у 1,5–2 рази ефективніше за підземний спосіб розробки (Л.С. Галецький, О.Д. Черних, О.О. Ремезова). У працях Т.В. Свівальневої (Охолоїної) та С.П. Василенко розглянуто закономірності формування розсипів титанових мінералів різного генезису: давніх алювіально-делювіальних та прибережно-морських, створені моделі найбільш перспективних об'єктів — Злобильського та Мотронівсько-Аннівського. Аспірантка О.В. Яременко вперше розробила структурно-геодинамічну модель формування титаносної кори вивітрювання (на прикладі Торчинського родовища), виділила новий тип рудоутворення — суфозійно-залишковий.

У 2015–2017 рр. представники наукової школи активно досліджують бурштинові поклади України. Розробляється прогнозна карта бурштиноносності території України та база даних проявів бурштину, розробляються нові засади рекультивації земель, порушених внаслідок видобування бурштину, які базуються на використанні місцевих добрив та меліорантів (О.О. Ремезова, В.М. Мацуї, О.В. Яременко).

Науковці школи професора Л.С. Галецького беруть участь у міжнародних наукових проектах, продовжуючи розвивати ідеї свого вчителя та наставника.

Відкриття пам'ятника геологорозвідникам, які відкрили Пержанське родовище (2014)

L. S. HALETSKYI SCIENTIFIC SCHOOL OF MINING GEOLOGY AND METALLOGENY

Fields of research: reasonable use of mineral resources of Ukraine, rare-metal ore formations and large deposits within the Ukrainian shield, alternative types of minerals, uranium and gold ore deposits, expansion of mineral resources of titanium industry, development, estimation and prediction of amber deposits of Ukraine.